

2246

251

ורכב

צלח

AZ

AGUDÁSZ

JISZROÉL

ALAPELVEI
MUNKÁSSÁGA
FELADATAI

5699.

B U D A P E S T

1939.

ORSZÁGOS RABBKÉPZ
KÖNYVTÁRA

Az

AGUDÁSZ JISZROÉL

alapevei munkássága feladatai

צ ל ה ——— ו ר כ ב

Az Agudász Jiszroél célja: megoldani az összes időszerű kérdéseket a Tóra és a hagyomány szellemében

מטרת אגודת ישראל היא:
לפתור את כל שאלות הזמן
ברוח התורה והמסורה

B U D A P E S T.

1 9 3 9.

5 6 9 9.

KIADJA: A Zeire Agudász
Jiszroél és Tiferesz Bachurim
Országos Központi Irodája.

2246
—
251

Kiadásért felel: Katz Mihály. — Vörösmarty-nyomda, Rákospalota (Kind É.)

BEVEZETÉS.

Kedves Testvérünk, sokan fordulnak hozzád szóban és írásban most, hogy a történelem kerekének dübörgésétől elkábitva értetlenül és tanácstalanul állasz az eseményekkel szemben. Kövér betűkkel ígérik Neked a menekülés egyetlen útját, harsogó szózatokkal hirdetik a csalhatatlan bölcsesség receptjeit. Az egyik az egyetlen kivezető ut a jövő felé, a másik az egyetlen mely a múltban tett valamit, általában mindegyik egyetlen a maga nemében.

Mi nem akarjuk elvitatni senkinek a múltban szerzett érdemeit. Nem akarjuk kétségbevonni senkinek éles politikai jövőbelátását. Nem akarjuk kétségbevonni, hogy mindenki őszintén Téged óhajt szolgálni. De ha csalhatatlan vezérekre, azonnali biztos és gyökeres megoldásokra, tökéletes segítségre vársz, tedd félre ezt a füzetet.

Mi nem ígérünk Neked csalhatatlan vezéreket, mert a Mindenható משיב חכמים אהור ודעתם יסכל bölcseket is balgákká tehet s értelmüket balgasággá. Még kevésbé hirdetjük, hogy birtokunkban van minden bajnak tökéletes ellenszere, az azonnali segítség, mert száz százalékban tudatában vagyunk annak a ténynek, hogy jövőnk I-ten kezében van, hogy csak Ő képes valóban kielégítő segítséget nyújtani népének,

Azonban teljes tévedés lenne azt hinnünk, hogy ezek után a hívő tórahű zsidó kötelessége a passzivitás. A zsidó Tan minden ízében az alkotó, építő munkára kötelezi hiveit. Cselekedj s I-ten meg fogja áldani alkotásodat! וברכתך בכל אשר תעשה — ez a zsidó Tan követelménye hívével szemben. Tégy meg mindent, amit szived és belátásod sugall, hogy évezredes, annyi szenvedéseken át diadalra vitt szent Tanunk jövőjét biztosítsd! Tégy meg mindent, hogy szerte a világon meghajszolt, meggyötört testvéreid, hogy a magad fizikai létét, emberhez méltó életkörülményeit biztosíthasd! Ez a Te kötelességed — mondja a zsidó Tan — hogy azután a Mindenható miképpen vezeti a világ sorsát, azt a mi szerény emberi elménkkel nem érhetjük fel.

Amit a zsidó sziv és a szerény véges emberi belátás tanácsol — erről szól ez a kis füzet. Az a zsidó sziv, mely teljes szentségükben átérzi azokat az elszakíthatatlan kapcsolatokat, melyek a zsidó közösség és szent Tana között fennállanak. Az a szerény emberi belátás, mely lehetetlennek tartja, hogy a tórahű zsidóság ölbetett kezekkel üljön, hogy igazságait csak passzív kritikával védelmezze, hogy segítségért esedező tömegeit másokhoz küldje, anélkül, hogy a maga részéről megpróbált volna minden járható utat. Ha nem csodadoktorokra van szükséged, de meg akarod ismerni azt az utat, melyet a zsidó sziv és a zsidó belátás nagyjai jelöltek meg az Agudász Jiszróél megalapításával — kérünk, olvasd el figyelmesen ezt a füzetet, s reméljük meggyőződől róla, hogy közöttünk a helyed. Ne várj nagy szavakat és szuggesztív ígéreteket, de ne is engedd magad befolyásolni előzetes ítéletektől. Kérünk, olvasd az igazságra törekvő zsidó sziv és zsidó belátás szavait hasonló szivvel és belátásra törekvéssel.

Mi az Agudász Jiszroél ?

Erre a kérdésre három választ adhatunk, ahhoz képest, amint az agudizmus eszméjét átértettük. Az első így hangzik: *Az Agudász Jiszroél a tórahű zsidóság világszervezete.* A második: *Az Agudász Jiszroél a tórahű zsidó nép.* A harmadik: *Agudász Jiszroél a zsidó nép.*

Az Agudász Jiszroél, mint a tórahű zsidóság világszervezete.

Sokszor hajlandók vagyunk azt hinni, hogy a szervezkedés gondolata a modern idők szülöttje. Ez azonban súlyos tévedés לעולם לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם Bölcseink teljes mértékben felismerték, hogy mily üdvös a jó célra törekvő erők egybefogása, s milyen veszélyeket rejt magában a szétforgácsolódás.

Egy kis gondolkodással rájöhethünk arra, hogy ez mennyire fontos igazság.

Mi is egy szervezkedés célja ?

A.) *Minden szervezkedés célja elsősorban : az erők összefogása.* Olyan emberek, kiknek közös eszméik, közös törekvéseik vannak, összefognak a közös munkára, hogy a szóbanforgó eszmét megvalósítsák. Az egybefogás maga már erős gyarapodást jelent erőben, befolyásban és tekintélyben, s mindenekelőtt ellenállóképességben az ellentétes törekvésekkel szemben.

B.) Fegyelem.

Egyedül az organizáció, a szervezet képes azt a fegyelmet megteremteni, mely minden sikeres munkának előfeltétele. Lehetnek egy eszmének százezrével hívei, fegyelem nélkül semmire sem mehetnek. Ha mindenki a saját elgondolásai után megy, saját felfogása szerint jár el, ha nincs meg az egyénekben az a tudat, hogy egy központi testületnek felelősek cselekedeteikért, a munka teljesen eredménytelen lesz.

C.) Tervszerű és rendezett munka.

Minden olyan tevékenység, melyet egyszerre több helyen több ember végez, meddőségre van ítélve, ha nincs egy központ, mely az eszméket felvesse, közvetítse, felülbíralja, végrehajtásuk sorrendjét és munkarendjét megállapítsa. A munkateljesítmény rendszertelen hullámvonalat mutató lesz, ha nincs egy központ, mely az egyes szerveket állandóan serkentse, buzdítsa.

Míndezen olyan egyszerű igazságok, melyeket első olvasásra mindenki belát. Senki még egy nagyobb szabású üzleti vállalkozást sem létesített, anélkül, hogy ezeket az egyszerű szabályokat figyelembevette volna. Az egész történelem nem egyéb, mint példák sorozata arról, hogyan viszik keresztül szervezett kisebbségek akarataikat szervezetlen többségekkel szemben. S amint az idők változásai, a XVII—XVIII századok fordulóján felülkerekedett szellemi áramlatok új feladatok elé állították a zsidóságot, a veszélyzónához legközelebb élő zsidó tömegekben, illetve ezek kimagasló vezetőiben felébredt az a tudat, hogy csak erős, központosított szervezet képes a veszéllyel felvenni a harcot. A történelmi Magyarország halhatatlan nagyjai létrehozták az első modern független tórahü szervezetet, mely a khilo határain túlterjedt. S messze nyugaton egy maroknyi csoport élén vivta harcát ugyane célért R. Sámson Ráfáel Hirsch z. c, l. Ezek azok a nagy előfutárok, kiknek gondolatait azután az Agudasz Jiszróél az idők változásával tovább fejlesztette.

A világszervezet felé.

Mert az idők nem állanak. Mindazok az áramlatok, melyek a Tant fenyegették megizmosodtak, az egész világon egybefogtak s egységesen, hatalmas erővel küzdöttek céljaik eléréséért. Hamár — történelmi okoknál fogva — a tórahü zsidóság nem előzte meg a baj terjedését egységes óvintézkedésekkel, mulhatatlanul szükségessé vált a világszervezet megalakítása legalább a további romlást megakadályozandó. A modern technika eltüntette a távolságokat, a betű és a szó szédületes iramu körforgása az egész világ egyes részeit közelebb hozta egymáshoz, mint néhány évtizeddel megelőző időkben egy ország két megyéje volt. A Tórazsidóság világproblémákkal állott szemben — elkerülhetetlenné vált egy világszervezet alakítása.

Külső okok.

A belső. főképen a kulturharccal összefüggő okokon kívül

külső okai is voltak annak, hogy a Tórazsidóság a szervezkedés felé kényszerült. Az ujkor fejleményei egyre szorosabb kapcsolatba hozták a zsidóságot azokkal a népekkel, melyek körében lakott. Régebben a zsidósággal csak egy kérdést szegeztek szembe, ha a külső világgal való viszonyáról volt szó, s ez a kérdés így hangzott: Kitérsz, vagy nem? Most egyre gyakrabban kellett a zsidóságnak magának állást foglalni bizonyos létét érintő problémákban.

Ezek a kérdések eleinte főképen országos viszonylatban merültek fel. A világháboru óta azonban világproblémává lett a zsidókérdés.

Ugy az országos, mint a világproblémáknál létérdeke a Tórazsidóságnak, hogy a zsidóság számára föltett kérdésekre a saját képviselője, vagy legalább saját képviselője is megadhassa a választ. A kérdések egy része kulturális jellegű. Ha csak a Tórazsidóság ellenségei jutnak szóhoz ezekben a kérdésekben, képzelhetők a következmények. De még a nagy zsidó tömegek gyakorlati kérdéseit illetően is elengedhetetlen, hogy a Tórazsidóság is kivegye a maga részét az események irányításából, különben nagy tömegeket veszíthet el.

A világ zsidóságának mindennapi életével, Tóránk egész jövőjével összefüggő problémák tömkelege kívánja tehát meg, hogy a Tórazsidóság erős, egységes világszervezetbe tömörüljön. Ha azonban kissé mélyebbre tekintünk, ha a dolgokat történeti szempontból vizsgáljuk, reá fogunk jönni, hogy az Agudász Jiszróél sokkal több egy egyszerű szervezetnél, hogy

az Agudász Jiszróél maga a történeti zsidó nép!

A zsidó eszmevilág legdrágább kincse az a gondolat, melyet קודשא בריך הוא oly tökéletesen fejeztek ki tanításukban: אשר הוא אחד ואורייתא חד הוא A Tan, Jiszróél és a Mindenható felbont-hatatlan egységet képeznek.

A Tórazsidóság fiának, aki ezt az igazságot vallja és a szívében hordja, nem lehetnek kételyei, hogy milyen állást foglaljon el a nagy vitában: faj-e, felekezet-e, vagy nemzet-e a zsidóság? Vagy ahogy ma népszerűbben a kérdést kifejezik: nemzet-e a zsidóság, vagy vallás?

A Tan világosan és félreérthetetlenül nyilatkozik ebben a kérdésben. Bármennyire is csábitson bennünket az a vágy, hogy a mi közösségünket is beskatulyázhassuk a többi körülöttünk élő közösség fajtáiba, a Tóra minden egyes sora a zsidó közösség egyedülálló, teljesen sajátos voltáról beszél.

A Tóra minden egyes sorából megérthetjük, hogy a mi közösségünk nem egy pusztán eszmei közösség, mely meghatározott embercsoporttól független, hanem szorosán az ám Jiszróélhoz van kapcsolva. Ugyanannak a Tannak minden sora azonban arról is félreérthetetlenül tanuskodik, hogy a mi közösségünk nem pusztán származási vagy politikai egység, hanem elválaszthatatlanul egy a Tórával. A zsidó közösség szerves alkotórésze Jiszróél, de építő szerves alkotórésze a Mindenható és az Ő Tórája. Hiába fáradoznak tehát azok, akik a zsidóságot a divatos közösségi formák valamelyikébe akarják besorolni. A zsidóság volt oly merész, hogy a természeti erők imádatába merült emberiségnek az egyetlen élő I-tent hirdesse, volt és lesz olyan merész, hogy az önimádatba merült népeknek, emberközösségeknek az i-teni Törvény uralma, szuverénitása alatt álló közösség fogalmát hirdesse. S csak sajnálattal tekinthet azokra az idegenimádó, idegenutánzó „vallási” vagy „nemzeti” törekvésekre, **נהי בכל הגוים** amelyek mindenáron a többihez hasonló közösséget igyekeznek faragni a zsidóságból is.

Mert sajnos ma ilyenek is vannak.

Évezredek keresztül egészen természetesen s magától értetődően élt a zsidóság tudatában ez a hatalmas közösségi eszme. A történelem legvéresebb viharaiiban sem szűnt meg érezni az együvé tartozás, a testvériség érzését. Egyetlen napra egyetlen órára sem hagyta el a várakozás, a vágyakozás Cijon után, Jeruzsálem után. De ha Cijonba vágyakozott, a Szentély lebegett mindig lelki szemei előtt, ha a Szentföldre készült, a Tan foliánsaiból fürkészte a törvény szavát: hogyan fogok ott élni? Egyéni és közéletében minden lehető vonatkozásban a Tóra fennhatósága, szuverénitása alá helyezte magát s soha, legvadabb álmaiban sem gondolt a jövő zsidó közösségére másként, mint egy olyan közösségre, melynek életét legkisebb részleteiben is a Tóra szabályozza és irányítja.

Nincs helyünk itt részletesen kifejteni, mit is jelent ez az eszme, mit tanít a világ számára, Elégedjünk meg itt annak leszögezésével, amit évezredek zsidó közössége vallott, ami tórahű zsidóember egyedül lehető felfogása a zsidóságról és ez az idézett tanítás: „Jiszróél a Tan és a Mindenható egység”.
קודשא בריך הוא ישראל ואורייתא חד הוא

1.) Egyéni asszimiláció.

A zsidóemancipáció nyomán azután megindult az a törek-

vés, mely a zsidóságot meg akarta fosztani ettől az egyedülálló jellegétől. Az idegenimádat, a másokhoz való törleszkedés, melyet már prófétáink olyan lángoló szavakkal ostoroztak, mely ellen a Mákábim kardot rántottak, uj erőre kapott.

Először jött az egyéni asszimiláció. Hivei megkegyelmeztek a Mindenhatónak és Tanának, csak azt akarták tüzzel vassal kiirtani, ami Jiszróélra, mint népi alakulatra emlékeztetett. Minden ami Cijonra emlékeztet, minden, ami Jeruzsálem felé vonz, az veszélyes! Annyi felekezet van körülöttünk — iktassuk hát közéjük a zsidót is! De külön nyelve egy felekezetnek sincs — építsük hát lassan, de biztosan le a szent nyelvet még a vallási használatban is! Így remélhetjük, hogy utat találunk, hogy befogad bernünket a körülöttünk élő társadalom.

De csakhamar sokaknak tapasztalni kellett, hogy reménykedésük hiu volt. Még sokan, nagyon sokan biztak az egyéni asszimiláció végső sikerében, amikor mások már belátták, hogy a kifelé vezető ut csak látszatra van nyitva. Látták, hogy nem marad számukra más ut, mint vissza Jiszróélhoz.

2.) Nemzeti asszimiláció — cionizmus.

De ezek az idegensóvárgó, idegenektől eltaszított emberek nem találhatták meg a helyüket a Tóra szuverénitása alatt álló Jiszróél közösségében. Voltak közöttük kiváló lelki és szellemi tulajdonságokkal megáldott egyének is, azonban egyesek már a szülői házban sem alkothattak fogalmat arról, mit is jelent az, hogy zsidó. Közös vonásuk — הצד השווה שבהם — lelkük teljesen átítatva azzal ami idegen, s teljesen idegen attól, ami zsidó.

Ezek az emberek, akik csak olyan életformákban tudtak élni, amelyekben az óhajtott idegen világ élt, nem találhatták meg az utat a zsidó közösséghez. Csak egy lehetőség maradt előttük : a zsidó közösséget átalakítani saját képükre, idegen mintára. A kor hatalmas nacionalista áramlata kedvező. A többi nemzetek mintájára meg kell alkotni a zsidó nemzetet. Jiszróél maradhat. Maradhat a Tan is, mint *muzeumi emlék, de nem mint a Mindenható örökké élő és érvényes törvénye. És ezzel kezdődött a nemzeti asszimiláció, a cionizmus.*

A két nagy asszimilációs forma közül az első ma felületes szemléletre veszélytelennek látszik. A valóságban változatlanul veszélyes. Mindenki látja és tudja azonban, hogy a צדוקים óta oly nagyszabású támadás még nem érte a zsidó közösség eszméjét, mint a második, a nemzeti asszimiláció áramlata.

Semmi sem olyan nehéz, mint a tömegekkel egy egyedülálló jelenséget megértetni. A tömeg lusta ahhoz, hogy gondolkodjon, s hálásan veszi, ha ettől a keserves művelettől egy-két frázissal, egy analógiával megkímélik. Ha azt mondják neki: zsidó vagy, amint a protestáns protestáns, vagy amint a buddhista buddhista, ezt egyszerű, könnyű és kényelmes tudomásul venni. Ha ma: amikor a nemzeti szellem diadalmasan, sőt sokszor valósággal önimádó orgiákban tobzódik szerte a világon azt mondják neki zsidó vagy, amint német a német, amint angol az angol, van egy országod: Erec Jiszróél, van egy nyelved: „Ivrit“ ujjongva kiáltja: *Hédád!* S meg van róla győződve, hogy most egy tősgyökeresen zsidó eszmét tett magáévá. Nemzedékek nőnek fel, melyek mindenütt nemzeti közösségeket látnak maguk körül, melyek elé odalép a cionizmus mondván; én vagyok a zsidó nemzet, az én kongresszusom a zsidó parlament, mindebben pedig a Tóra magánügy — *lehet-e ilyen nemzedékeknek fogalma a zsidó közösségi eszme nagyságáról? Tudhatnak-e ilyen nemzedékek arról, hogy a zsidó közösség sokkal, de sokkal több, mint hitvány mása a mások közösségeinek? Tudhatják-e, hogy Jiszróél nem választható el a Mindenható Tanától?*

Ha évezredek keresztül természetes volt Jiszroél, a Mindenható és a Tan egysége, ma nem magátólértető többé. Veszedelemesen közeledünk ahhoz, hogy az ellenkezője váljék magátólértetővé. Magukat tórahűnek tekintő zsidók százezrei sokszor jóhiszeműen csatlakoznak az ellentáborhoz. A zsidó kérdésekkel foglalkozó világhatalmi fórumok sokáig nem is tudták, hogy más is beszélhet Jiszróél nevében, mint a nemzetí asszimiláció szerve, — a cionizmus.

Emberi belátásunk csak egy orvosságot találhat és ez: *Életre kelteni, s minél egységesebb, minél hatalmasabb, minél impozánsabb formában a világ elé állítani a Tórazsidóság Jiszróélját, az egyedüli közösséget mely valóban igényt tarthat a Jiszróél névre.*

Egységes, szilárd szervezetté alakítani a Tórazsidóságot, egy olyan közösséggé melyben minden lehető vonatkozásban érvényesíteni kell a Tóra szuverénitását. Az eddig szervezetlenül élő, s így háttérbe szorult, figyelembe nem vett, köztudatból kiszorult Jiszróél közösségét élő valóságként, tevékeny, küzdő és alkotó Tóráközösségként kell megismertetnünk önmagunkkal, gyermekeinkkel, s mindazokkal, akik körülöttünk élnek. Minden lehető alkalmat felhasználni arra, hogy újból és újból a köztudatba dobjuk: *ez és csak ez a zsidó közösség. Jiszróél névre csak az a közösség*

tarthat igényt, melynek legfőbb törvénye a Tóra, parlamentje csak egy oly גדולה כנסת lehet, melynek minden egyes tagja át van hatva a Tan szellemétől, legfőbb irányítója a Szánhedrinhez hasonlóan csak oly testület lehet, melyben a Tóra nagyjai foglalnak helyet!

Akiben még él a tóraönérzet egy szikrája, aki nem hajlandó a zsidó szellem legnagyobb kincsét a napi politikai divatoknak áldozatul odavetni, aki hisz abban, hogy rendületlenül bizva I-ten segítségében, magunknak is mindent meg kell tennünk az örök zsidó igazságok érdekében, annak minden erejét latba kell vetni, hogy az egész világ megértse, hogy az

AGUDÁSZ JISZRÓÉL

maga a történelmi tórahű zsidó nép!

Az elmondottak után nem kerül sok gondolkodásba megértenünk, miért mondhatjuk, hogy az **Agudász Jiszróél a zsidó nép!**

Világos, hogy a Tóra alapján álló zsidó ember számára nem létezhet két zsidó nép. Világos, hogy a Tóra értelmében csak azt a közösséget ismerhetjük el zsidó közösségnek, melyben Jiszróél elválaszthatatlanul egy a Mindenható tanával, mely tehát elismeri a Tóra abszolút kötelező voltát. Világos, hogy ennek a követelménynek csak az Agudász Jiszróél felel meg, tehát csak az **Agudász Jiszróél tarthat igényt e névre — zsidó nép!**

S itt ki kell térnünk rögtön arra a kérdésre, melyet annyiszor szoktak rosszindulatú és lelkiismeretlen vádként az agudisták szemébe szegezni:

megtagadja e az Aguda a zsidó testvériséget, azokkal, akik nem tórahűek?

Erről természetesen szó sincs. A Tóra nem mond le senkiről, még azt is, aki kitért, zsidónak tekinti bizonyos vonatkozásokban. אע"פ שהטא ישראל הוא „Ha vétkezett is zsidó ő”. Bármily vétkeket is kövessen el valaki, továbbra is zsidónak lesz tekintve. *Zsidó egyénnek.*

Éppen a zsidóság egyedül való jellegé miatt nagyon kényes dolog példákkal operálni e kérdésben. Itt azonban mégis világosabban fogunk látni, ha egy legitim kormányzatra gondolunk, melyet jogtalanul megfosztott az uralomtól egy bitorló szövetkezés. Képzeljük el, hogy a legitim kormányzat valahol megveti a lábát, s fenntartja igényét az uralomra. A másik táborban levő honfitársaival sem fogja megtagadni a honfitársi közösséget, mint

egyéneket továbbra is népe tagjainak fogja őket tekinteni, de kormányzatukat, intézményeiket sohasem fogja jogosaknak, államukat törvényes államnak elismerni. A törvényes, a való államnak csak azt a közösséget tekintheti, melyet ő irányít és képvisel.

A zsidó közösség legitim ura és kormányzója a Tóra. Zsidó közösségnek csak azt a közösséget ismerheti el, mely szuverénitásának magát aláveti. Ha milliók is követnek olyan kormányzatokat, melyek fellázadtak, melyek bitorolják a hatalmat, ezeket a kormányzatokat soha zsidó kormányzatoknak, ezeket a közösségeket zsidó közösségeknek elismerni nem fogja. Együttműködhet velük, tekintheti őket zsidók szervezetének, de sohasem a zsidó nép képviselőjének. Valójában, ha nincsenek is kényszerítőeszközök a kezében, melyek az azonnali engedelmességet megszereznék, őket is saját közössége tagjainak tekinti. *Nem tagadjuk meg a közösséget senkivel.* Mindenki, aki zsidónak született engedelmességgel tartozik a Tórának, mindenki testvérünk, valójában mindegyik agudista, csak nincs ennek tudatában.

Aguda és cionizmus.

Az előbbiek után talán fölösleges is lenne erről beszélni, ha nem uralkodna éppen ezen a téren súlyos fogalomzavar. Sokaktól fogod azt hallani kedves Testvérünk, hogy az Aguda nem más, mint vallásos cionizmus. Mások viszont azt fogják állítani, hogy az Aguda a palesztinamunka elkeseredett ellensége.

Hogy ezzel a kérdéssel kissé tisztába jöjjünk, először néhány megnevezés értelmét kell meghatároznunk.

Mi az, hogy cionizmus? A közönségnek az a része, mely nem foglalkozik elég alaposan a dologgal, abban a hiszemben van, hogy itt jótékonyági akcióról, kolonizálásról van csak szó, melyet a legnyugodtabb lelkiismerettel lehet támogatni. Ez a nézet a cionizmusnak súlyos lekicsinylése és félreismerése.

A cionizmus valóban céljául tűzte ki, hogy Erec Jiszróelba minél nagyobb zsidó tömegeket telepítsen ki. Ez azonban össze van kapcsolva egy határozott elképzeléssel, mely politikai jellegű. „A cionizmus törekvése: Közjogilag biztosított zsidó nemzeti otthon létesítése Palesztina földjén” — mondja ki a cionizmus alapját képező báseli program. Ez a nemzeti otthon legyen a zsidó nemzeti megújulás hordozója és középpontja. A Tóráról a programban nincs említés téve. Ami azt jelenti (amint különben ezt a gyakorlat is megmutatta), hogy a vallás, a Tóra a

cionista elképzelésben magánügy, mely a többség véleményének van alárendelve. A cionizmus tehát határozott elképzeléssel bír egy megvalósítandó zsidó nemzeti közösségről, melyben a Tóra érvényességét szavazások döntenek el.

A cionizmus azonban nem elégszik meg a politikai elképzeléssel. Míg a Tórazsidóság a Tóra elképzelését a közösségről még mindig nem fogja fel egész súlyával, s pártvillongásokba merül, a cionizmus keletkezése pillanatától fogva megalakította az általa elképzelt zsidó népszuverénitás hordozóját, a cionista kongresszust, mely szerinte a zsidó népet jelenti. S ez az összes alatta álló szervezetben, országos csoportokban, iskolákban, sajtóban kiméretlen következetességgel valósítja meg a Tóramentes zsidó közösségi elgondolást.

Ha ezt az Aguda fentkifejtett eszméjével egybevetjük, látjuk, hogy az Aguda messzebb áll a cionizmustól, mint bármelyik más mozgalom a világon. Igaz, hogy az Aguda híve a palesztinamunkának alakulása pillanatától kezdve, igaz hogy minden tőle telhetőt megtesz, hogy vallásos tömegeket juttasson ki Erec Jiszróélba, de ez még éppen oly kevésbé cionizmus, mint amennyire nem az egy népkonyha, vagy egy jesiva fenntartása. S ezzel már válaszoltunk arra is lényegében, hogy az Aguda az Erec Jiszroél munka ellensége. Ellensége a cionizmusnak, de nem az Erec Jiszroél munkának. S a kettőnek lényegben nem sok köze van egymáshoz. (A kérdéssel egyébként még foglalkozunk az Aguda és Erec Jiszróél c. fejezetben. 19 oldal.)

Aguda és Mizrachi.

Hangsúlyozva, hogy jelen fejezetben kizárólag az ideológiai ellentéttel foglalkozunk, néhány mondatban ismertetni akarjuk az Aguda és Mizrachi között fennálló elvi eltérést.

Mint kifejtettük, a cionizmus politikai elképzelése egy olyan zsidó közösség, melynek legfelsőbb ura egy zsidó parlament ahol a többség nézete legyen irányadó, még ha az szemben is áll a Tóra nézetével.

A Mizráchi pontosan beleillik ebbe az elképzelésbe. Minden parlament történetének megvan a maga klerikális kisebbsége. Ezt a szerepet játssza a Mizráchi a cionizmusban.

A Mizráchi természetesen szeretné biztosítani a többséget a tórahü elemeknek. De ha ezt nem is éri el, elismeri a cionizmust a zsidó nép képviselőjének, s ezzel éppen úgy szembefordul a Tórával, mint a cionizmus maga.

A Mizrachi természetesen nem igen hangsúlyozza ezt a pontot, ~~hiszen~~ világosan állana felemás volta mindenki előtt. Nem szünik meg hangoztatni, hogy szerinte is a Tórának kellene lennie a legfelsőbb forumnak a zsidó népben, de nem tehet róla, ha leszavazzák! Nem kell egy pillanatra sem kételkednünk a Mizrachi valóban becsületes törekvéseiben, mindez azonban nem változtat azon a tényen, hogy abban a zsidó közösségben, melynek a Mizrachi tagja, nem a Tóra a legfőbb ur, hanem a kongresszus, s a Mizrachi ennek dacára is tűri, sőt támogatja, hogy ez a közösség az egész világ előtt Jiszroél képviselőjének tüntesse fel magát. Ennek a közösségnek szervei Erec Jiszroélban a zsidó közösség összes funkcióira való jogot maguknak követelik a kormányzatnál, ugyanakkor, amikor nyíltan, Tóra-ellenes alapokra helyezkednek, mikor intézményeikben lábbal tiporják a Tórát, s a Mizrachi mégis őket tekinti a zsidó közösség jogos képviselőinek. Ha az Aguda a Népszövetségnél a cionista monopolium ellen küzdve hangsúlyozza, hogy a cionizmus nem jelenti a zsidó népet, hogy a Cionista Világszervezet nem azonos Jiszroéllal, megjelenik ott ennek a szervezetnek küldöttsége, melyben ilyenkor taktikai okokból helyet kaphat a Mizráchi is, s kijelenti: De igen a Cionista Világszervezet azonos Jiszroéllal! Ha az Aguda követeli, hogy Erec Jiszroélban legyen joguk a tórahü zsidó elemeknek lelkiismeretük parancsát követve a Tóra alapján álló közösségeket alkotni, a Cionista Szervezet — s így benne a Mizráchi is — minden erejét megfeszíti, hogy ezt megakadályozza, s csak a tóraellenes közösségeket ismertesse el zsidó közösségekként. Másként nem is tehet a Mizrachi, hisz maga is szerves része a cionizmusnak, nem helyezkedhet tehát szembe azzal. Ezekben a tényekben sajnos semmiféle jóakarát nem segíthet. A Mizráchi esetében száz százalékgig megvalósult a régi mondás: „Add a kisujjadat az ördögnek, bekap egészen“.

A közösségi kérdés tekintetében tehát hajszálnyival sem kisebb az elvi ellentét az Aguda és a Mizrachi között, mint az Aguda és a cionizmus között. Amikor el kell ismernünk, hogy a Mizráchi alapítói és vezetői között vannak jószándéku és jámbor emberek, irányukat a leghatározottabban a Tórával ellentétben állónak kell tekintenünk.

Ez az a nagy elvi ellentét, mely az Agudát a Mizrachitól elválasztja, melyet akkor sem lehet eltüntetni, ha már minden részletkérdés meg lenne oldva. Amíg a Mizrachi a cionista szervezet

amit ember alkotott, azt ember meg is változtathatja. Vajjon természetesnek tarthatná egy angol ember, hogy ezer évvel ~~ezelőtti~~ ~~angolszász~~ gondolatvilágnak megfelelő módon éljen ma, mert ez nemzeti kulturáját jelenti?

Láthatjuk tehát, hogy a revizionizmus „kulturatisztelete” ha talán szülhet is némi gyakorlatilag üdvös hatást, semmivel sem csökkenti az Aguda és cionizmus között fennálló elvi ellentétet.

Aguda és zsidó együttműködés.

Az eddigiekben röviden ismertetni igyekeztünk az Agudász Jiszróél világszervezet ideológiai alapelveit, s viszonyát korunk zsidó életének különböző áramlataihoz. A továbbiakban rövid képet kívánunk nyújtani az Aguda politikai munkásságáról és gyakorlati tevékenységéről. Természetesen, amennyiben minden gyakorlati tevékenység az ideológiai beállítottságon alapul, többször vissza fogunk nyulni az ismertetett Agudaeszmévilágra.

Amint láttuk ez az eszmévilág teljesen azonos mindazzal, amit a zsidóság évezredek óta vall és hirdet. Ennek a gyakorlatba való átvitele az Aguda munkaprogramja: Megoldani a kor összes problémáit a Tóra és a hagyomány szellemében.

Ez a gyakorlati tevékenység végtelenül sokoldalú. Ha mi különösen előtérbe fogjuk helyezni azokat a kérdéseket, melyek Erec Jiszroéllal kapcsolatban állanak, ennek oka nem az Aguda palesztinacentrikus beállítottságában van.

Mi, akik a történeti Magyarország területén élünk, abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a Tórának a zsidó közélet terén való érvényesítését illetőleg kiterjedt és széleskörű jogaink vannak, az önálló orthodox közösségi szervezkedés révén. Így számos olyan munkaterületen, melyen önálló orthodox községi szervezettel nem bíró államokban az Aguda vállalta a Tórazsidóság problémáinak megoldását, nálunk az orthodox hitközségi szervezet működik.

Igy, miután az egész világ zsidóságára vonatkozó közösségi alapfogalmakkal már foglalkoztunk, a hazai zsidóságot az Aguda munkálkodásában elsősorban a zsidó önsegélyezést, ebben is elsősorban az Erec Jiszroél munkát illető kérdések érdeklik.

A zsidó önsegélyezés munkájáról szólva mindegyikünkben felvetődik egy oly kérdés, melyet szintén hamis és gyűlölködő propagandára szoktak felhasználni az Aguda ellen. Ez a kérdés pedig a következő: Miért kell a mai borzalmas időkben szét,

forgácsoltan küzdenünk az anyagi kérdésekkel? Bármily nagy eszmei különbségek is álljanak közöttünk, tagadhatatlan, hogy ma közös gondjaink vannak. Miért nem dolgozhatnánk együtt, akár tisztán üzleti alapon, az elvi különbségek teljes fenntartásával? Kétségtelen, hogy egyesült erővel többre mennénk?

A kérdés teljesen jogosult. S a cionisták ügyes propagandája következtében mindig az Agudát tartja a félrevezetett közönség a hibásnak a nagy zsidó világszervezetek együttműködésének elmaradásában.

A valóságban éppen az ellenkező az igazság. Az Aguda mindig hajlandó volt *az anyagi kérdések megoldását illetőleg lojálisan együttműködni* bárkivel, legyen az akár nemzsidó is. Bármilyen téren, ahol tenni lehetett valamit a zsidó nép szörnyű anyagi helyzetének enyhítésére, mindég hajlandó volt bárkivel közösen eljárni, mindaddig, amíg az együttműködés valóban az anyagi téren marad, s nem takar beolvasztásra való törekvést.

A tóraellenes elemek ezzel szemben mindig és minden eszközzel arra törekedtek és törekednek ma is, hogy a nyomort és kétségbeesést kihasználva szervezeteiket egyeduralkodóvá tegyék a zsidó közéletben.

A legjellemzőbb, s ma is a legelsőrangú fontossággal bíró ily kérdés az

Aguda és a Jewish Agency viszonya.

Amikor az angol kormány átvette Erec Jiszróél ügyeinek intézését, a zsidóság képviselőjében fellépő tárgyalópartnerként a Jewish Agency-t fogadta el.

A Jewish Agencyben elvileg mindenki helyet találhat, aki Palesztina felépítése iránt érdeklődik. Az angol kormánytól nem is lehet rossz néven venni, ha a palesztinaügyeket egy szervvel akarta elintézni.

A valóságban azonban a J. A. nem egyéb mint a cionista monopolium szerve. Helyet foglalnak ugyan benne nemcionisták is, még hozzá a híres „fifty-fifty” (50—50%) alapon, azonban a cionisták egységesek, a másik oldalon is olyan elemek vannak, melyek szimpátizálnak a cionizmussal, s így végeredményben a Jewish Agency a cionista kongresszus végrehajtó szerve.

Az Agudát pedig a cionista szervezetek az egész világon a szégyenpadra ültetik, mint békebontót, mert nem akar belépni a Jewish Agencybe.

Az igazság az, hogy az Aguda, ha nehéz lélekkel is, haj-

landó lett volna résztvenni az Agency munkájában. Mindössze az volt a kívánsága, hogy a Jewish Agency valóban azzal foglalkozzon csak, aminek érdekében az együttműködést az Aguda kötelességének érezte: A zsidóság Erec Jiszroélról illető anyagi jogainak képviselőjével. Maradjon az Agency az, amit a neve jelent „ügynökség”, s ne akarja magát a zsidóság kormányává, képviselőjévé feltolni minden ügyben, ne foglalkozzon lelkiismeretiprással kulturális téren, Legyen a zsidóság egy nagy segélyszerve, mint a Joint s a többi nagy zsidó segélyszervek, melyek nem akarták soha anyagi segítségükért politikai uralmukat a zsidóságra ráerőszakolni, akkor senkinek sem lesz ellene kifogása.

Mi sem természetesebb mint, hogy a cionisták, a „*zsidó testvériesség*” bajnokai ilyesmire hallani sem akartak. A sok tiszteletreméltó kivétel mellett a többség sohasem tudott a politikai vágválmoktól szabadulni. Hogy a lelkiismereti terrorról, az „államvezetői” babérokról lemondjanak az együttműködés kedvéért, arról szó sem lehet. Egyszerűbb a monopoliumot élvezni, s az Agudát kiáltani ki árulónak,

Mert hiszen természetes, hogy az Agudának nem maradt más hátra, mint felvenni a harcot e monopolium ellen. Ha el is ismertük a cionista vezetők érdemét Erec-Jiszroél körül, ha meg is hajolunk Weizmann kémiai zsenije előtt, mely Angliának oly nagy szolgálatot tett a háboru alatt, mindez nem adhat nekik jogot arra, hogy Erec Jiszroélról kisajátítsák azoknak, akik hajlandók magukat az ő Tóráról és történelmi zsidóságtól elrugaszkodott nézeteiknek alávetni, s mindenki mást kizárni onnan.

Az Erec Jiszroélra vonatkozó részletkérdésekre még visszatérünk. Most még néhány szót az együttműködésről.

Hogy mennyire a cionizmus „kenyéririgysége” a megghiusítója minden együttműködésnek, az tökéletesen kiderült a legutóbbi évek politikai eseményei során.

A zsidóságnak e legválságosabb éveiben ismét napirendre került a Palesztinakérdés és pedig olyan formában, amint arra senki sem mert volna gondolni a Balfour deklaráció után.

Ebben a válságos helyzetben inkább, mint valaha szükségessé vált a nagy zsidó irányok együttműködése.

A válságos napok nem csak az Agudász Jiszroélról találták a Jewish Agency szervezetén kívül, hanem a Revizionista Unióból kialakult Uj Cionista Szervezetet is.

Az Uj Cionista Szervezet éveken keresztül követelte a

zsidó szervezetek kerekasztalkonferenciájának egybehívását. Az Aguda készséggel részt vett volna egy ily konferencián, melynek célja az lett volna, hogy az egyes szervezetek teljes függetlenségének fenntartása mellett közös zsidó vonalvezetést hozzon a politikába.

Csak a Jewish Agency nem akart hallani egy ily konferenciáról. Mindenáron egyedüli képviselője akar lenni a zsidóságnak. Ez a valóság a zsidó együttműködést illetőleg.

(Mellesleg jegyezzük csak meg, hogy ugyanilyen a helyzet minden téren, például az illegális kivándoroltatás terén is, melyel ugyan egy párt sem foglalkozik hivatalosan, azonban az egyének, akik vele foglalkoznak rendszerint egy-egy szervezet soraiból kerülnek ki. Természetesen itt is előnyösebb az egységesen, együttes erővel irányított akció. Az agudista egyének, akik ily akcióban résztvesznek, sokhelyütt sikerrel dolgoznak együtt ezirányban más szervezetek tagjaival pld Pozsonyban, Bécsben. Ahol azonban egy szervezet a zsidó nyomort saját politikai monopoliuma megalapozására akarja felhasználni, ott az agudisták is kénytelenek külön dolgozni, s ezt a legnagyobb sikerrel meg is teszik.)

Aguda és Erec Jiszroél.

Említettük már azokat a vádakat, melyek szerint az Aguda csak akkor fordult Erec Jiszroél felé, amikor az ottani konjunktúra, s az európai antiszemitizmus erre kényszerítették.

Ezeknek az ostobaságoknak cáfolatára valóban nem érdemes sok szót vesztegetni. Csak kuriozum kedvéért említjük meg, hogy dr. Náthán Birnbaum a nemrég elhunyt zseniális Aguda-vezér már 1924-ben az Aguda tulzott Erec—Jiszroél beállitottsága ellen tiltakozott! (Zentralratssitzung d. A. J. in Krakau, Sanger Verl. Frankf. 1925.26 old.).

Tény ezzel szemben, hogy az Aguda első pillanattól kezdve a legnagyobb érdeklődéssel és szeretettel foglalkozott Erec-Jiszroél kérdésekkel. Helyzetét természetesen végtelenül nehezítette a cionista politika, mely minden eszközzel lehetetlenné akarta tenni, hogy Erec Jiszroélban rajta kívül más tényező is sulyt nyerjen. Az Aguda azonban minden akadályon átküzdötte magát, s ma nem lehet Erec-Jiszroél politikát csinálni az Aguda figyelmen kívül hagyásával.

Mielőtt erről a heorikus politikai küzdelemről szólnánk,

röviden ismertetjük a Keren Hajisüvöt, azt az alapot, melynek köszönhető, hogy ma még van Érec Jiszroélban elvileg és gyakorlatilag egyaránt tórahü tanszervezet, munkásság és település.

A Keren Hájisüv az Agudász Jiszroél anyagi alapja az Érec Jiszroél-munkában.

Tevékenysége három nagy területet ölel fel a Jisüvben. Az első: Erős tórahü közösségek teremtése a dolgozó rétegek között. A második: Valódi tóranevelés biztosítása minél nagyobb tömegek számára. A harmadik: tórahü zsidó települések, kibucok létesítése.

Ma, amikor Európaszerte divatos a marxizmust megköpödsni, nem tartjuk magunkhoz méltónak a köpködők közé beállani. Meg kell elégednünk annak megjegyzésével, hogy ennek az irányzatnak palesztinai képviselője, a Hisztádruth Háovdim valószínű irtóhadjáratot viselt, visel még ma is Érec Jiszroélban minden ellen, ami egy tórahü zsidó lelkének szent. Meg kell továbbá jegyeznünk, hogy ez az irány ma is kormányon van a cionista szervezetben, s így annak teljes anyagi s erkölcsi támogatását élvezzi.

Akik itt a távolban gunyolódnak vagy kritizálnak, nem igen álmodnak arról a hősiességéről, amit Érec Jiszroélban minden egyes agudistának a létét kellett vívnia ez ellen a terror ellen. Nem is sejtik, milyen lelkesedés, önfeláldozás, mennyi küzdelem kellett ahhoz, hogy egy kis csoport, a Poálé Agudász Jiszroél megvethesse lábát egy-egy kolónián.

Küzdelmek, harcok, elszánt előretörések, szenvedésekkel teli visszaesések jelezték azt az utat, melyet a Poálé Agudász Jiszroél megtett, míg egy 9220 munkásnál többet magába fogláló szervezetté lett. Csoportjai vannak a következő helyiségekben: Tel-Aviv, Jerusolájim, Chaifa, Petách-Tikváh, Bné-Brák, Gederah, Rechovot, Kfár-Saba, Chederah, Rison-Lecijon, Raananah, Kfár-Ata, Kárkor, Pardész-Chánáh, Rámát-Gán és Herclijáh.

(Meg kell jegyeznünk, hogy a munkások között igen sok családos ember).

A mozgalom központja Tel-Aviv, ahol modern betegsegélyző és hitelintézet szolgálja a mozgalom tagjait. Igen jelentősek a jeruzsálemi és petach-tikvai csoportok, a chaifai csoport, mely a városi tanácsban is képviselve van, de minden egyes pontra ahol a mozgalom megveti lábát, a valódi zsidó élet egy lehelle-tét hozza magával. Magával hozza a munka öntudatát, ez azonban nem az osztálygyűlöletben gyökeredzik, hanem a Tóra

örök igazságaiban. Magával hozza az önérzetes megnemájkuvó Tóraszellemet, mely egyedül lehet záloga az országépítés maradandóságának.

Eszközeihez képest hatalmasat alkotott a Keren Hájisuv a nevelésügy terén. Hogy mit jelent a nevelés kérdése Erec Jiszroélban, azt nem szükséges bővebben fejtegetni. Hogy a mai keserves időkben ne szaporítsuk a vizzálykodást, lemondunk arról is, hogy képet nyujtsunk a palesztinai cionista iskolák „nevelő” tevékenységéről. Azt senki sem fogja kétségbevonni, hogy az azokat elhagyó ifjuságnak semmi pozitív kapcsolata a Tórával nincs többé.

A Mizráchi iskolahálózatáról se bocsátkozzunk részletes vitába. Mikor a Peel-bizottság előtt megjelenő Dr. Isaac Breuert Coupland professzor, a bizottság tagja megkérdezte, vajjon a Mizráchi-iskolák nem elég orthodox iskolák e, Breuer a következőben felelt: „A Mizráchi a Cionista Szervezethez tartozik, s mi elvileg a cionizmussal szemben foglalunk állást.” A mizráchiiskolákban nevelt ifjuság — ha még oly jók is lennének ezek az iskolák — csak abban a szellemben nevelődhetik, hogy a Tóra csak egy frakció ügye a zsidóságon belül.

Ebben vigasztalan, kétségbeejtő helyzetben az egyedüli fénypontok az Aguda által létesített vagy fenntartott, a Keren Hájisuv által támogatott iskolák. 32 ilyen tanintézmény áll a Keren Hájisuv gondoskodása alatt. 32 tanintézmény, chéderek, Talmud-Tórák, Jsivók, Bét-Jákob iskolák, óvódák, több mint ötezer tanítvánnyal. A Tórazsidóság jövőjének egyedüli letétmenyései az errec-jiszroéli nevelésügy szörnyű állapotában.

Ezek között az iskolák között vannak olyan intézetek, melyeket szefárd bucharai, északafrikai, perzsiai zsidó szülők gyermekei látogatnak, közéjük tartoznak azok a nagyszerű בית יעקב iskolák, melyek a régi Jisuv leánynevelését intézik oly nagymultu zsidó helyeken mint Tvárjó (200 tanulóval), s számos intézet áll rendelkezésre a modern Jisuv igényeinek kielégítésére. A németországi fordulatot követő vallásos német zsidó álijó gyermekeinek nevelését a Jerusolájimban ujonnan létesített Chórev iskola látja el. Nagyszerű, modern óvódák foglalkoznak a gyermekekkel a legzsengébb éveiktől kezdve, Bész Jákob tanító-nők szakavatott felügyelete alatt. És ennek a sok nagyszerű intézménynek fenntartásáért páratlan munkát végez a Keren Hájisuv, az Agudász Jiszroél Erec Jiszroél alapja.

Ha valaha legendákat fognak írni a zsidó hősiességről, bátorságról, kitartásról, ennek a legendakörnek fénypontjait fogják alkotni az első Aguda kibucok hőseinek küzdelmei. Ami szépet, felemelőt valaha emberi lelkesedés, I-tenbe vetett hit és törhetetlen akarat produkált, az mind találkozott ezeknek az uttörőknek tevékenységében.

A nehéz feladatainak terhe alatt görnyedő, annyira ki nem elégitően támogatott Keren Hajisuv nem riadt vissza a kolonizációs munkától sem. Émek Jezreélben és Émek Hásáronban több helyen vásárolt földet e célra. E földek alapjául szolgálhatnak a további munkának. Az agudista fiatalság azonban nem várt míg elhelyezik a berendezett kolóniákon. Páratlan önfeláldozással tartja fenn kibucait Gederában, Kfár Sábában, Kfár Átában, s életmódja kiddüs Hásém az atheista kibucok tömkelegében. Idegenek, sőt sokszor nemzsidók állottak lenyűgözve az agudista chalucok életmódjának tökéletes harmóniája láttára, hajtották meg az elismerés zászlaját ezek előtt a hősök előtt, akik a tökéletes országépítő földmunkásideált egyesítették az I-tenben bizó, a Tóra szellemében élő tórazsidó ideáljával. Messze földről csődültek össze a gederai Choféc Chájim kibbuc egy-egy Sábosz napjának élvezésére, s aki egy Sáboszt ott töltött, az örök időkre magával vitte lelkében a Tóra örök fenségének ismeretét.

A Machne Jiszroéli kolónián nagyszabású építkezéseket és beruházásokat eszközölt a Keren Hájisuv, a legmodernebb mezőgazdasági gépeket szerezte be, s amint a nyugalom helyreáll és lehetséges lesz i. j. H. a rentábilis termelés, a kolónia nagy jövőnek néz elébe.

Hogy igazán méltányolni tudjuk azokat a nagy teljesítményeket, melyeket a Keren Hájisuv produkált, ismernünk kell azokat a páratlan nehézségeket, melyekkel az Aguda munkássága Erec-Jiszroélban találkozott, melyeknek leküzdésére oly sokat fáradozott.

Az Agudász Jiszroél Erec-Jiszroélt illető politikai munkája.

Eredményes Erec-Jiszroél munkához három erőforrás szükséges: emberanyag, pénz, s szervezkedési lehetőségek. A cionista szervezet mindhárom erőforrást el akarta zárni mindenki előtt, ki nem hajtott előtte fejet és térdet. El akarja ma is zárni.

Lehetetlenné kívánja tenni, hogy Erec-Jiszroélba más is bevándorolhasson ne csak a cionista szervezetek tagjai. Lehetetlenné akarja tenni, hogy Erec Jiszroélban a cionista szervezet égisze alatt létesített közösségeken kívül más államilag elismert zsidó közösség is szervezkedhessék. S ezáltal el akarja érni azt, hogy mindazok, akik mégsem hódolnak be neki, az állami adókból kapott támogatás nélkül, kizárólag saját erejükre támaszkodva legyenek kénytelenek intézményeiket fenntartani.

És itt megint visszaérkeztünk az ideológiai alapkérdéshez, a zsidó közösség problémájához. A cionizmus a maga közösségét kívánja odaállítani az egyedül hivatott zsidó közösségként a világ köztudatába. Minden eszközzel meg kívánja akadályozni, hogy a Tórazsidóság megkapja az őt megillető jogokat.

Külön könyvet venne igénybe annak a küzdelemnek a leírása, melyet az Agudász Jiszroél a jeruzsálemi kormányzósnál, a londoni gyarmatügyi minisztériumban, a genfi népszövetségi intézményeknél vivott, ennek a lehetetlen helyzetnek megváltoztatására.

Mert a cionizmus féltékenyen őrizte a maga monopoliumát. Csak addig tetszelgett a nyugateurópai kulturallűrökben, míg kifelé erre szüksége volt, befelé nyugodtan alkalmazta a lelkiismereti terrort, s csak olyanoknak nyitotta meg Erec Jiszroél kapuit, kik behódoltak neki. Elvhü zsidónak lehetetlen volt Erec Jiszroélba bejutni.

Igy folyt ez 1932-ig. Ekkor végre részleges sikerrel járt az Agudász Jiszroél szívós munkája, s a kormányzat kötelezte a Jewish Agencyt, hogy a certifikátok egy bizonyos százalékát évről évre engedje át az Agudának.

A helyzet ma is súlyos igazságtalanságot jelent. Az Agudász Jiszroél nem szünik meg küzdeni a további változtatásért. Az a körülmény, hogy a tóraellenes elemek aránytalanul nagyobb részt kapnak a certifikátumokból mint a tórahüek, nem felel meg a tórahü tömegek számarányának, s súlyosan veszélyezteti a zsidó Jisuv jövőjét Erec-Jiszroélban.

Idézzük Dr. Isaac Breuernek a Peel bizottság előtt tartott beszédét: „A zsidó nemzeti otthon jövője legszentebb meggyőződésünk szerint nem csak a bevándorlástól és a földvásárlástól függ, hanem e'sősorban a Tórának a nemzeti otthonban elfoglalt helyzetétől. A zsidó nép története nem a természettel, hanem a természetfölöttivel van egybekapcsolva. Ha nem leszünk I-nek tetszésére, ha I-ten nem nyújt nekünk különös támogatást, úgy

uj nemzeti otthonunkban éppen úgy elveszünk, mint elvesztünk kétezer évvel ezelőtt államunkban."

Mindenesetre már sokat ért el az Aguda az alapvető téren, a független Tóráközösség elismerésének terén. Ma már tudják az összes illetékes szervek, a Népszövetség éppen úgy mint az angol kormány, hogy a Tórazsidóság képviselőjére csak az Agudász Jiszroél jogosult. A teljes diadal elérésében két körülmény hátráltatja az Agudát. Az egyik, hogy még mindig vannak olyan tórahü rétegek, melyek nem állottak teljes szívvel az Aguda mögé s ezzel a legnagyobb szolgálatot teszik a Tórazsidóság ellenségeinek. A másik, hogy a cionista szervezet még mindig hivatkozhat egy tórahü zsidó réteg — a Mizráchi — támogatására, De ha az Erec-Jiszroél kérdés világpolitikai szabályozása után ismét sor kerül e harc továbbvitelére, most már nem kétséges a végső győzelem. A certifikátkérdésben elért elvi jelentőségű siker után ma már minden vonatkozásban külön meghallgatják az illetékes szervek az Agudász Jiszroél illetékes tényezőit és aszerint történik az intézkedés is.

És mennyire méltóbb képviselői a zsidó közösségnek az A. J. képviselői másoknál. Mennyire meggyőzően hatottak R. J. Ch. Dusinszky slitó szavai a Peel bizottság előtt, mikor „a Tóra népének nevében . . . a Tóra alapján” hangoztatta a zsidóság elidegeníthetetlen jogát Erec-Jiszroélhoz. „Fő érvünk az arabokkal szemben — írta később Isaac Breuer — a multunkhoz fűző kötelék, az Aguda fellépéséig nem is lett érintve. Aki a multtal oly gyökeresen szakított mint Weizmann, az valóban nem alkalmas arra, hogy hidat verjen a mult és jövő között, Az ő szájából nem hangozott éppen hihetően, hogy a zsidó nép története a bizonyítéka annak, hogy a zsidó nép nem tud feledni. Miért ne feledhetné el a zsidó nép éppen az országot, mikor a Tórát — amennyire Weizmannt illeti — oly tökéletesen sikerült elfelednie?”

Az errec-jiszroéli zsidó közösségek kérdése

Ha már a certifikátok kérdésénél is láttuk, hogy a cionizmus lelkiismereti szabadsággal és számaránnyal nem törődve őrizte a maga monopoliumát, ennek fokozott megnyilvánulása jelentkezett a palesztinai zsidó közösségek kérdésénél.

Itt tekintetbe kell azt is vennünk, hogy Erec-Jiszroél földjén virágzó zsidó közösségi élet folyt már a háboru előtt. A jelenleg zsidó kézen lévő földbirtoknak több mint a fele zsidó tulajdon

ban volt már a Balfour deklaráció előtt (főképen a Pica vásárlásai folytán), s Jeruzsálemben (60.000 főnyi zsidó közösség lakott,)

Amint a cionizmus bevonult Erec Jiszroélba elhatározta, hogy ezen a téren is érvényt szerez a maga elgondolásának, mely szerint a zsidó nép szervei csak a cionista szervek lehetnek. Megalkotta a maga községe-szervezetét a Tóra törvényeit teljesen figyelmen kívül hagyva, s ezt a szervezetet a kormányzat 1927-ben jóváhagyta.

Az Agudász Jiszroél követelte, hogy azok kiknek lelkiismeretük tiltja, hogy egy ily közösségnek tagjai legyenek, tömörülhessenek önnálló közösségekbe, s ezek a közösségek rendelkezzenek éppen oly törvényes jogokkal, élvezenek ugyanoly anyagi támogatást a kormányzathoz mindenki által fizetett adókból, mint a cionista közösségek. A cionizmus a lelkiismereti szabadság nagyobb dicsőségére minden eszközzel küzdött ez ellen.

Nehéz küzdelemben sikerült az Agudának annyit elérnie, hogy mindazok, akik lelkiismeretükkel ellentétbenállónak érzik a a cionista közösség (Knesszet Jiszroél) tagjai lenni, írásbeli nyilatkozattal kiléphetnek e közösségből.

1928-ban így 16.000 nagykorú zsidó nyújtotta be kilépési nyilatkozatát. Azóta évről-évre újabb tömegek hagyják el a cionista közösségeket.

Igen nagy tömegek vannak melyek szintén lelkiismereti kényszernek érzik a Knesszet Jiszroélhoz való tartozást, de nem tudják vállalni a közösségen kívül való élést. Mert a kormány csak a kilépést engedte meg, nem ismeri azonban el a kilépettek által alkotott közösségeket.

Ez pedig katasztrófális anyagi következményekkel jár, Hatóságilag el nem ismert közösségnek nincsenek törvényes bevételi forrásai m. p. az adóztatás. Még súlyosabban érinti az elnemismerés az agudista tanintézeteket. Mig a cionista iskolákat a kormány tanítványonként évi 1 fonttal támogatja, az Aguda iskolái közül csak néhány leányiskola részesül fejenként évi $\frac{1}{5}$ fontos támogatásban.

Az Aguda tehát nem elégedhet meg a kilépési engedéllyel. Panasza körül izgalmas csaták fejlődtek ki a Népszövetség állandó mandátumbizottságának több ülésén. Végre a Mandátumbizottság, s ennek előterjesztésére a Népszövetség Tanácsa 1933

januárjában a következő kellemetlen kérdésekkel fordult a mandatárius hatalomhoz :

a) vajjon a kivánt község (t. i. az önálló orthodox község) létesítése akadályozná e mandatárius hatalmat kötelezettségei teljesítésében, s ha igen mennyiben ?

b) vajjon a Palesztinakormányzat képviselőjének az a kijelentése, hogy pillanatnyilag mellőzendőnek tartja a különválás kérdésének tárgyalását azt jelenti e, hogy a közeljövőben megfontolás tárgyává óhajtja tenni ezt a kérdést ?

A kérdések fogalmazása világosan mutatja, hogy a Népszövetség illetékes szervei helyeslik az Aguda követeléseinek teljesítését. A kormány a kérdésekre a legutóbbi időig nem válaszolt. Ha azonban i. j. H. Erec-Jiszroél helyzete valamiképpen nyugvópontra jut, az Agudának már sokkal könnyebb tere lesz az igazság érvényesítésében. Egyelőre azonban viselnie kell a cionizmus terrorjának következményeit.

Emberanyag behozatalának lehetőségétől elzárva illetve ebben aránytalanul megszorítva, szervezeti működésében megbénítva, anyagilag létalapjaiban megtámadva kell tehát az Agudász Jiszroélnak a maga Erec-Jiszroél munkáját végezni. Ha ezt tekintetbe vesszük, akkor csak megvetéssel gondolhatunk azokra, akik ezt a munkát lekicsinylik, csak bámulattal adózhatunk azoknak, akik ilyen lehetetlen körülmények között is megállották a helyüket, nem sorvadtak el. hanem örök értékeket voltak képesek alkotni.

Az Agudász Jiszroél munkája a golüszban.

Bár számunkra nem esedékes problémákkal küzd, érdemes megismernünk az Aguda politikai és nevelési munkáját a golüszban, A rövidség kedvéért csak a lengyelországi munka néhány vonását ismertetjük.

Tudjuk, hogy a lengyel zsidóságnak nincsenek önálló orthodox hitközségei. Elképzelhetjük, mit jelent ez az izzó tóraellenességgel telített lengyel-zsidó politikai pártok között. A hitközségek meghódítására kiadott cionista jelszót egyre több községben valósították meg. A lengyel parlamentben cionista és szociálista képviselők képviselték a zsidóságot, s a tömegek megszokták, hogy ezeket tekintsék vezéreiknek. Ennek azután katasztrófális következményei voltak megint befelé. Tóraellenes tanintézetek százai hálózta be az országot, s lassan kétségbeejtővé vált a Tórazsidóság helyzete.

Csodálatos, amit ezen a téren az Aguda alkotott. Páratlanul lendületes munkával visszaadta a tórahú zsidó rétegeknek önbizalmukat. A legtekintélyesebb, legnagyobb hitközségek élére agudista vezetőség került (Varsó, Lodz), a síkertelenebb választási eredmények esetén kemény szervezkedéssel biztosította a Tóra érdekeit a községen belül. Egymásután jelentek meg a lengyel parlamentben az agudista rabbik és szenátorok, akik nagy bölcseséggel küzdöttek a zsidóság érdekeiért. Csodálatosat alkottak az agudista vezérférfiak a nevelés terén.

Nálunk kevés fogalommal bírunk arról, micsoda páratlan gyűlölettel küzdenek bizonyos irányok a Tórazsidóság ellen. Ne is beszéljünk a jiddisiszta iskolákról, melyekben még abból a bájos zsidó dalból „Jidale wirt lernen Tajre, Tajre izt die beste szchojre,, is kitörölték a Tajró szót. De a héber Tarbut iskolákban, a cionista kulturtevékenység színhelyein is hasonló szellem uralkodik. Néhány idézet a „Tarbut-füzetek“ c. kiadványból: „A héber iskola mentes kell legyen minden vallási befolyástól, minden vallásos neveléstől“ (3-4 füzet 63 old.) „a zsidó fiu, aki a Tarbut iskolát elhagyja teljesen elveti a Tórát, mert nem érez iránta semmi szeretetet“. (U. o.) A harmadik vilnai Tarbut-konferencia elnöki megnyitója a következőképen beszélt: „Egész energiánkat az orthodoxia, a chéder ellen kell fordítanunk. A jiddisiszták még megengedik néha, hogy a szülők a gyermekekkel imádkozzanak, a Tarbut ebbe soha sem fog belemenni,,.

Ezekkel a szörnyű nevelőintézetekkel vette fel az Aguda a küzdelmet. Beszéljék el az 1937-es Aguda jelentés számai mit alkotott.

A varsói Chórev központba beszervezett jsivók száma 136. Tanítványaik számü 11957. A litván területen hozzájárul ezehez még 78 jsivó 6000 tanítvánnyal. 107 olyan Talmud Tóra tartozik a Chórevhez, mely nyolcosztályos, s benne (a mi Tórasz Eme-szünkhöz hasonlóan) világi tárgyakat is tanítanak. Tanulóik száma 17.906. a tanszemélyzet 745 főre rug. Olyan chadorím, melyben csak Tórát tanulnak 105 tartozik a Chórevhez, 17.120 tanítvánnyal, 520 főnyi tanszemélyzettel. Ezeken kívül a vilnai Chórev-központhoz tartozik 150 chéder és Talmud Tóra, 18.000 növendékkel.

Amit az Agudász Jiszróél Bész Jákób iskolái alkottak, az már a történelemé. Sarah Schenirernek ezt a nagyszerű kezdeményezését, — melynek sorsa az Aguda nélkül az orthodox zsidóság közönyébe való behomokosodás lett volna, — az Agudász

Jiszróél diadalra vitte az egész világon. Lengyelországban már a 36.000-számon is messze túl jár a leánytanulók száma.

Mindez csak rövid izelítő abból a nagyszerű munkából, melyet Lengyelországban az Aguda végzett. Sajnos a hasonlithatlannul kedvezőbb anyagi és közjogi helyzetben élő hazai Tórazsidóság nem érezte át annak szükségét, hogy élet-halálharcukban segítségükre legyen testvéreinek.

Nem beszéltünk arról a nagyszabásu munkáról, melyet az Aguda különböző alszervezetei fejtenek ki. Nem ismertetethettük részletesebben azt a magas nívón álló orthodox sajtószervezetet, mely az Aguda tevékenysége nyomán keletkezett. Talán nem is vagyunk képesek felfogni annak jelentőségét, hogy az orthodox zsidó tömegek Lengyelországban a világ eseményeiről egy európai nívón álló agudista napilapból a Jiddische Tagblattból szerzik értesüléseiket. Ezekről talán módunkban lesz még más alkalommal beszélni. Talán az eddigiek is fogalmat nyújtanak arról a hatalmas tevékenységről, melyet a független orthodoxia e szervezete a közélet minden terén kifejt.

S ez így van mindenütt, ahol orthodox zsidók élnek, ahol még vannak embercsoportok, melyeknek mindennél drágább a történelmi zsidóság fennmaradása. Az összes európai országokban, túl a tengeren testvéri összefogásban dolgozik a Tórazsidóság. Csak mi hiányoztunk — mostanáig — . . .

A jövő feladatai.

A jövő feladatai hatalmasabbak, mint azt valaha is elképzeltük. Az egész világon égbekiáltó zsidó nyomor vár orvoslást. A Tórazsidóság nem engedheti át másnak a munkát. Magának is meg kell tennie mindent ami erejétől telik. Meg kell tennie ezt annál inkább, mert a modern népvándorlás új, félelmetes problémákkal állítja szembe. Azok a települések melyek a Tórazsidóság rezervoárját képezik, ha a Mindenható csodát nem tesz az utolsó pillanatban, likvidálásra vannak ítélve. Egymás után semmisülnek meg ősrégi történelmi zsidó centrumok. A nagy tömegek, melyek a tradicionális életformákba eddig beleszülettek, melyek apáról fiura vitték át ezt az életformát, új környezetbe kerülnek, új életformák föl vételére kényszerülnek. Az ilyen életformaváltozás a dolgok természeténél fogva hatalmas áldozatokkal jár. De vigyáznunk kell, minden erőnket meg kell feszi

tenünk, ha azt akarjuk, hogy az áldozatok ne legyenek katasztrófálisakká.

A zsidó élet súlypontja más világrészekbe tolódik át. Egyre jobban előtérbe lép az U. S. A. zsidóságának jelentősége. Ott, Erec Jiszroélban — és kitudja még hol — alakulnak ki azok a központok, melyek — ismételjük, ha I-ten csodája nem változtat a helyzeten — a jövő életet irányítani fogják. Jelentőségük mindenesetre nagymértékben növekszik.

Az egész világ Tórazsidóságának össze kell fogni, hogy ezeken az új, kialakulásban lévő gócpontokon megtalálja a Tórazsidóság azt a helyet, mely a zsidó jövőt biztosítsa. Mindenki tud arról a katasztrófális felörlődésről, mely tórahü zsidó tömegeket ért az U. S. A.-ba való kivándorlással kapcsolatosan. Mindent meg kell tennünk, hogy a Tórazsidóság odamenő egyénei a Tórazsidó nép küldötteinek érezzék magukat, s ott a Tórazsidó nép megszokott szervezetében találhassák meg helyüket. Az Aguda-szervezkedés nagy lendülettel folyik ma az Egyesült Államokban és Kanadában, de az óvilág zsidóságának még sokat kell adnia talajukatvesztett testvéreinknek, hogy azután szükség esetén ott emelhessék fel a Tóra zászlaját a diadalmas harcra. S ugyanezt elmondhatjuk minden más számbajöhető települési területről.

Nagy feladatok előtt áll a Tórazsidóság — s reánk nem kötelezők e a feladatok? Nálunk Magyarországon mindig csak úgy vetjük föl a kérdést: Szükségünk van e nálunk az Agudára? Csodálatosképpen eszünkbe se jut, hogy talán akkor is össze kell fogni testvéreinkkel — ha nekik van szükségük reánk.

Pedig szükségük van. Szükségük is volt mindig.

Az Aguda 1912-ben alakult meg. A mozgalom kezdetein keresztülgázoltak a világháborus évek. A keleteurópai hosszadalmas rendeződés végett csak jól a huszas években tudta a szervezkedést teljes erőfajtaival folytatni. Sokszorosan nehéz volt feladata a zsidó szociálizmus és nacionalizmusnak már a béke éveiben hatalmassá izmosodott szervezeteivel szemben. Sokszorosan nehéz volt a helyzete, mert főtömegei szegény földhözragadt kisemberek, a koldusszegény lengyel-zsidó tömegek voltak.

A modern szervezés készségével felruházott réteget a német orthodoxia szolgáltatta. Ugyanez a maroknyi kis csoport volt az,

mely páratlan anyagi erőfeszítéssel sietett létükért küzdő lengyel testvérei segítségére,

Természetesen a lengyel orthodoxia páratlan *szellemi tartalommal* töltötte meg a nyugati szervezés által megteremtett formákat. De a szervezés szintén elengedhetetlen.

Ha nekünk soha sem jutott eszünkbe, hogy a lengyel zsidóságnál hasonlíthatatlanul kedvezőbb helyzetünkben kötelességünk is van a világ Tórazsidósága iránt — ma már életkérdés, hogy eszünkbe jusson.

Azt a páratlan lendületet, mellyel az Aguda a huszas évtizedben fejlődött, derékbatörte a német irányváltozás. Ma nem várhatjuk többé, hogy a német orthodoxia állítsa anyagi és szervezőképességét a világorthodoxia szolgálatába.

Az Aguda ma újból teljes gőzzel dolgozik. De nem nélkülözheti többé az egész világ Tórazsidóságának megfeszített energiáját. Vége annak az időnek, mikor mások dolgoztak helyettünk.

És vajjon miért is várnánk másokra? Miért ne vállalnánk a magunk feladatait? Nincs szándékunkban vitába bocsájtkozni sem röpiratokkal, sem transzcendentális okokkal. Csak néhány egyszerű gondolatot kívánunk itt leszögezni.

Azt hisszük mindenki beláthatja, hogy a Tórazsidóság óriási feladatok előtt áll. Senki sem modhatja, hogy ebben a küzdelemben megengedhetjük magunknak a szétforgácsoltság luxusát.

Azt sem mondhatja senki, hogy az Agudának a fentiekben kifejtett alapelvei nem felelnének meg száz százalékig Bölcsőink tanításai legszigorubb értelmezésének. Senki nem mondhatja tehát, hogy az Aguda elvi alapjai alkalmatlanok a világorthodoxia egyesítésére. Nem a név a lényeg, hanem az elvi alapok, s ezekben senki kivetnivalót nem találhat.

Mi marad még tehát? Részletkérdések? Eltérések a gyakorlati eszközök terén? Ez természetes. Soha nem lesz egy olyan szervezet, melyben ilyen ellentétek ne lennének. Azért áll az Aguda élén a Moácász Gedajlé Hátajró „a Tóra nagyjainak tanácsa”, hogy esetről esetre elbírálja a fontosabb vitás kérdéseket. Természetes, hogy mindég lesznek olyanok, kik a többség nézetével nem értenek egyet. De nem e az Bölcsőink tanítása, hogy az egység kedvéért kötelesek vagyunk különvéleményünktől eltekinteni?

Soha nem az egyes kicsinyes részletek a fontosak, hanem az alapelvek, s a lehetőség az alapelvek érvényesítésére. Mindenről pedig tökéletesen gondoskodik az Aguda. Tehát — miért ne?

És végül-nincs e nekünk is szükségünk erre az összefogásra?

Vajjon a mi ifjuságunk annyira át van hatva a Tórazsidóság eszméjétől, hogy nem követhet el tévedést e téren? Nem kellett szomoruan látnunk oly gyakran tanult, magukat tórahünek valló embereket, volt jesivónövendékeket a Tórazsidóság esküdt ellenségei, vagy öntudatlan árulói sorában?

Vajjon nem látjuk e, hogy robbantják széjjel a mai viszonyok ifjuságunk legerősebb konzerválóját, a megszokott életformát? Az öntudatlan beleélés a megszokott viszonyokba többé nem segíti a messzire elvetődött vándorokat. Nem kötelességünk e számára a meggyőződés az átérzés támaszát nyújtani? Nem kötelességünk e belenevelni a tórazsidóság oly szervezetébe, melyhez azután új települése helyén rögtön beleilleszkedjen? Nem kötelességünk mindent megtenni, hogy ott ahová fiaink kerülnek, erős, jól megszervezett orthodox közösségek álljanak rendelkezésükre?

Küldhetjük e szörnyű helyzetben levő, a világzsidóság összefogásában támaszt kereső tesvéreinket a tóraellenes összefogás szerveihez? Elodázhathatjuk továbbra is a nagy összefogást a Tórahü Erec Jiszróél érdekében? Vagy országonkénti szervezkedéssel gyöngítsük az amugyis elég nehézséggel küzdő világorthodoxiát?

Ha az Aguda hibáit kritizáljuk, jusson eszünkbe, hogy elsősorban mi vagyunk értük felelősek, mert félreállottunk, mikor mások küzdöttek. Ha az Agudát kritizáljuk — saját magunkat kritizáljuk elsősorban — mert a negativumokban mindenesetre mi jártunk legelől. Ha ezt meggondoljuk, talán kissé elnézőbbek leszünk mások hibái iránt, s talán kissé többet fogunk gondolni saját kötelességeinkre.

Utószó.

Kedves Testvérünk fogadd köszönetünket ha végigkisértél bennünket fejtegetéseink folyamán. Tudjuk, hogy nem nyujtottunk tökéleteset, talán még vázlatnak is gyenge az a néhány vonás, melyben egy korszakalkotó történeti jelenséget, a Tórazsidóság létküzdelmét próbáltuk ismertetni,

Reméljük azonban, sikerült sejtetnünk az Aguda eszméinek páratlan szépségét. Reméljük sikerült meggyőznünk, hogy mindaz, amiért a zsidóság annyi évezreden keresztül küzdött és szenvedett csak az Agudász Jiszróélban talál ma képviselőre. Reméljük Neked is meggyőződéseddé vált, hogy éppen ezért az Agudász Jiszróél harca csak diadalmas lehet, bármennyi vész, bármennyi ellenség között is sikerülni fog I-ten segítségével továbbvinnie a késő évszázadokban „Jiszroél, a Mindenható és Tana örök egységét.”

TARTALOMJEGYZÉK :

	Oldal
Bevezetés — — — — —	3
Mi az Agudasz Jiszroél? — — — — —	5
Aguda és cionizmus — — — — —	12
Aguda és Mizrachi — — — — —	13
Aguda és revizionizmus — — — — —	15
Aguda és zsidó együttműködés — — — — —	16
Aguda és Erec Jiszroél — — — — —	19
Az Agudasz Jiszroél munkája a golüszban — — — — —	26
A jövő feladatai — — — — —	28
Utószó — — — — —	31

LELTÁROZVA

VÖRÖSMARTY-NYOMDA
Rákospalota, Deák-utca 6. sz.
Telefonszám: 296-391